

2. The article of oratorical art opens up through a number of laws, namely: audiences, strategies, tacticians, linguistic (vocal), effective communication (dynamics of activity of speaker) and control-analytical (reflections).

3. Among main problems which can be come an obstacle for fruitful co-operation of speaker and listeners, two basic complexes are selected: circle of questions, related to social and personality interests; stereotypes of every day consciousness.

4. Decision value at any forms of public appearance has personality of speaker, his own feeling of progress, based not only on the detailed knowledge of object but also on the sufficient domain of actor trade and psychological ability of the effective use of reception of novelty main constituents, when in living contemplation listeners by a deep awareness always can form clear position.

REFERENCES

1. Antychni rytoryky. –M. :Vyd-vo Mosk. un-tu, 1978. – 352 s.
2. **Platon.** Sochynenyuya : V 3 t. – M. :Mysl', 1970. – T.1 – 2. – 584 s.
3. **Cyceron** Mark Tullyj. Try traktata ob oratorskom iskusstve.– M. :Nauka, 1972.– 471 s.

УДК 37.091.4-029:9(477)«18»

ПИТАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ІНЖЕНЕРА У СВІТЛІ СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ПОГЛЯДІВ П. О. КУЛІША

Ю. Е. Яворський, викл.

Ключові слова: гуманітарна підготовка, матеріальна культура, духовна культура, цивілізація, природоцентризм, антропоцентризм.

Постановка проблеми. В сучасних умовах гуманітарна підготовка українських інженерно-технічних кадрів забезпечує формування їх всебічно розвиненої особистості, усвідомлення свого місця в суспільстві, визначення свідомого ставлення до основних онтологічних проблем людства. Для цього, серед іншого, потрібно дати відповідь на питання співвідношення (антагонізму) культури і цивілізації, яке ще з ХІХ століття посідало помітне місце в українській суспільній думці, зокрема в історіософських поглядах П.О.Куліша.

Аналіз публікацій. Наявні на теперішній час наукові розвідки творчості П. Куліша [1 – 3] мають здебільшого літературознавчий характер, розгляд його суспільно-історичних поглядів здійснено в них несистемно.

Мета статті – проаналізувати суспільно-історичні погляди П. Куліша в частині співвідношення цивілізаційного прогресу людства та розвитку його духовної культури, оцінити можливості використання теоретичної спадщини видатного українського мислителя для визначення шляхів модернізації гуманітарної підготовки інженерних кадрів.

Виклад матеріалу. Сучасний стан гуманітарної підготовки українських інженерно-технічних кадрів характеризується поступовим відступом від того рівня гуманітаризації вищої технічної школи, або принаймні від того рівня постановки цієї проблеми, якого було досягнуто на початку та в середині 1990-х років. Тоді, під впливом кардинальних зрушень в економічній, соціально-політичній та культурній сферах країни в суспільній думці, а також у свідомості керівників органів управління освітою утвердилось розуміння необхідності забезпечення не тільки належної фахової підготовки майбутніх інженерів та науковців-«природничників», а і надання їм ґрунтовних знань з гуманітарних дисциплін.

Проте за останні півтора десятиліття відбулось суттєве послаблення уваги до цієї важливої складової підготовки сучасного інженера. Причинами цього була й економічна криза 1990-х років, яка особливо вразила саме технічні вищі навчальні заклади, і викликане суспільно-економічними реаліями тимчасове падіння інтересу молоді до технічної освіти, і притаманні багатьом керівникам галузі та навчальних закладів вузькотехнократичні підходи до справи підготовки інженерно-технічних кадрів. В умовах зниження уваги з боку суспільства до даної проблеми саме такі підходи взяли гору.

Сьогодні суспільний запит на технічну освіту знову зростає. Відповідно, постановка питання суттєвого поліпшення гуманітарної підготовки майбутніх інженерів потребує поновлення.

Сама специфіка праці інженера робить його творцем здебільшого матеріальної культури, рушієм сучасної цивілізації. Але сьогодні як ніколи раніше набула особливого значення не так сама діяльність, як її мета. Саме духовна культура дозволяє внести у світ та в особистість, в людську діяльність смисл та гуманістичний вимір.

Знання з гуманітарних дисциплін сприяють формуванню всебічно розвиненої особистості, обізнаної з досягненнями світової та вітчизняної культури, історією свого народу, виховують патріотів, свідомих громадян з активною життєвою позицією щодо суспільно-політичних процесів, які відбуваються в країні. Нарешті, вони дозволяють підготувати не вузького спеціаліста в окремій галузі техніки, а представника сучасної інженерно-технічної еліти, здатного усвідомити причини, сутність і масштаби тих глобальних проблем, які постали перед людством у ХХІ столітті (в першу чергу екологічних) і цілеспрямовано віднаходити шляхи їх вирішення.

Проблема гуманітарного виховання інженера сягає своїм корінням фундаментальних стосунків людини і навколишнього світу. Саме інженер першим несе відповідальність за перетворення природи в інтересах людини. Ця відповідальність з кожним новим кроком техніки стає все більшою.

Із позицій матеріалізму філософія техніки виглядала напрочуд просто. Людина, продукт біологічної еволюції, завдяки своїм розуму та праці створює знаряддя праці, машини та механізми. Через них вона перебудовує навколишню природу на користь собі. Техніка ж невпинно розширює матеріальні і духовні можливості людини.

Таким вимальовувався шлях прогресивного розвитку технічної цивілізації. Сформовані ще в добу Просвітництва, ці ідеї з незначними змінами дійшли до наших часів, хоча кількість їх прихильників під впливом реалій сьогодення дедалі меншає, особливо тих, хто наважується їх відкрито декларувати. Марксизм і більшовизм доповнили просвітницьку ідеологію перемоги людини над природою через осягнення людським розумом усіх її законів та розвиток техніки і промисловості, переконання у можливості повного пізнання самої людини, законів устрою суспільства, а відтак – у можливості створення відносно простого механізму управління людьми, економічними, соціальними і духовними процесами. Марксизм запропонував і шляхи вирішення цих проблем: революційний переворот, насильницька перебудова суспільних структур. А далі – нестримний науково-технічний прогрес, що вивисує людину духовно, дозволяє їй максимально проявляти свої творчі здібності та задовольняти матеріальні потреби.

Гіркий історичний досвід розвіяв ці ілюзії. Двадцяте століття принесло дві світові війни та безліч локальних воєн та конфліктів, революційний терор, нацизм і сталінізм, деградацію духовної культури і природного середовища.

Для визначення теоретичних шляхів вирішення проблеми співвідношення між позитивними наслідками технічного прогресу та його негативним впливом на природу і духовний розвиток людини і суспільства цінним є звернення до філософської спадщини Пантелеймона Олександровича Куліша (1819–1897 рр.) – видатного українського письменника, поета, історика, мовознавця, літературознавця, релігієзнавця, фольклориста, перекладача, педагога, видавця, критика і громадського діяча. Можна сміливо стверджувати, що він одним із перших в українській суспільній думці висловив ідею небезпеки технізації природи і людської особистості, загрози безупинного розвитку матеріальної складової життя на противагу духовній.

В українській суспільній думці ХІХ століття помітне місце посідала проблема протиставлення західної (вужче – європейської) цивілізації з її всенівелювальним впливом та української духовності, яка корінилась у предковічних підвалинах традиційної культури. Поділяючи ідеї західноєвропейських філософів-просвітників та позитивістів, будучи одним із провідних європеїзаторів української культури, Куліш, разом із тим, вчасно помітив відмінність між європейською цивілізацією (розуміючи під нею прогрес науки, техніки та матеріального виробництва) і європейською духовною культурою. Це відповідало його уявленням про поєднання і протиставлення в душі людини зовнішнього і внутрішнього, «голови» і «серця». «Природна простота дає людині чисте серце, ніяка наука такого правдивого серця не дасть. Наукою ми тільки розум собі прибільшуємо» [4, № 12, с. 24, 26].

У художньо-публіцистичному циклі «Листи з хутора» (1861) та книзі-сповіді «Хутірська філософія і віддалена од світу поезія» (1879) Куліш здійснив критичну оцінку прогресу цивілізації з погляду моральних і національних критеріїв, застеріг від захоплення урбанізацією і розриву зв'язків людини з природою, вказав на небезпеку денационалізації через нівеляційний науково-технічний поступ, звеличив хутір як осередок національної самобутності, опоетизував патріархальні мораль і побут, протиставивши буржуазним «цивілізаторам», у яких «усе тільки сбыт и потребление на умі», високу етику простих хуторян. [4, № 1–2, с. 15, 16, 22, 24, 26, 27; 2, с. 273].

Пантелеймон Куліш «українізував» погляди Руссо, результатом чого стало відоме кулішеве «хуторянство», протиставлення «природних» людей – українських селян з їх «простим, свіжим розумом» – цивілізованим городянам, носіям ідей технічного прогресу («ми тому прогресу ціну знаємо») [4, с. 22]. Так само, співставляючи людей, «вихованих живими письменами, тобто світом природи» людям, «освіченим через штучні письменна», П. Куліш робить однозначний вибір на користь першого типу «освіченості розуму й серця» [5, с. 141]. Його ідеалом був такий стан розвитку людини, коли розум і почуття не суперечать одне одному, а людина в єдності з природою стає цілісною: її почуття розумні, а розум осяяний щирими почуттями.

Висновок. Таким чином, ще у XIX столітті Пантелеймон Олександрович Куліш поставив у притаманній йому гостро публіцистичній формі ті питання співвідношення між науково-технічною цивілізацією і «природним станом», між технічним і економічним прогресом та прагненням зберегти природне та культурне середовище, які сьогодні набули надзвичайної гостроти й актуальності.

Позитивне вирішення цих питань неможливе без радикальної зміни ідейної спрямованості професійної підготовки інженерних кадрів – рушія та інструменту науково-технічного прогресу. Гуманітарна складова їх освіти повинна виховувати їх природоцентричне та антропоцентричне ставлення до всіх проявів цього прогресу, формувати інженера-філософа.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Жулинський М. «У праці каторжній, в трагічній самоті» // Куліш П. О. Твори: У 2 т. К. : Дніпро, 1989. – Т. 1. – С. 5–30.
2. Нахлік Є. К. Пантелеймон Куліш // Куліш П. О. Твори: В 2 т. – К. : Наукова думка, 1994. – Т. 1. – С. 5–36.
3. Нахлік Є. К. Пантелеймон Куліш: Особистість, письменник, мислитель : У 2 т – К. : Український письменник, 2007.
4. Куліш П. Листи з хутора // Основа, 1861, № 1 – 4, 11 – 12.
5. Куліш П. Хутірська філософія і віддалена од світу поезія // Куліш П. Моє життя – К., Український світ, 2005. – С. 139–381.

SUMMARY

The formulation of the problem. In modern conditions humanitarian training of Ukrainian engineering staff ensures the formation of a fully developed personality, awareness of the place in society, the definition of reasonable attitude to basic ontological problems of mankind. For this, among other things, it is necessary to answer the question of correlation (antagonism) of culture and civilization, which since the nineteenth century has occupied a prominent place in the Ukrainian public opinion, particularly in historiosophical views of P. Kulish. **The analysis of recent research.** At present the available scientific researches of P. Kulish's creativity [1; 2; 3] have mostly literary character, the consideration of his social and historical views is made in them without system. **The purpose** of the article is to analyze the socio-historical views of P. Kulish in mutual influence of scientific and technological civilization and spiritual culture, to evaluate the possibility of using the theoretical heritage of outstanding Ukrainian philosopher to identify the ways of modernizing humanitarian training of engineers. **The conclusions.** Thus, even in the nineteenth century Panteleimon Kulish put in his usual sharp journalistic form the questions of the relation between scientific and technological civilization and "natural state", between the technical and economic progress and the desire to preserve the natural and cultural environment, which today have become extreme urgency and relevance. A positive solution of these issues is impossible without a radical

change in the ideological orientation of professional training engineers as engine and instrument of science and technology.

REFERENCES

1. **Zhulyns`kyj M.** «U praci katorzhnij, v tragichnij samoti» // Kulish P. O. Tvory: U 2 t. K. : Dnipro, 1989. – Т. 1. – S. 5–30.
2. **Nahlik Ye K.** Pantelejmon Kulish // Kulish P.O. Tvory: V 2 t. – K. : Naukova dumka, 1994. – Т. 1. – S. 5–36.
3. **Nahlik Ye. K.** Pantelejmon Kulish: Osobystist`, pys`mennyk, myslytel`: U 2 t. – K. : Ukrayins`kyj pys`mennyk, 2007.
4. **Kulish P.** Lysty z hutora // Osnova, 1861, # 1 – 4, 11 – 12.
5. **Kulish P.** Hutirs`ka filosofiya i viddalena od svitu poeziya // Kulish P. Moye zhyttya– K., Ukrayins`kyj svit, 2005. – S. 139–381.

УДК 008:378

ОСВІТА XXI СТОЛІТТЯ: СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

М. Г. Складановська, викл.

Ключові слова: *концепція розвитку освіти, парадигма, гуманізація, компетентність, інновація.*

Постановка проблеми. Сфера освіти і виховання завжди викликала неабиякий інтерес у суспільстві. Кожна людина вважає себе спеціалістом у цій галузі, незалежно від власного фаху, адже кожен стикається з педагогічними проблемами протягом життя, в період свого навчання, навчання своїх дітей, підвищення власної кваліфікації. Нещодавно опубліковано проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років для обговорення педагогічною спільнотою й громадськістю. Як визначається в проекті, протягом усього періоду існування незалежної України в освітньому секторі країни накопичувалися численні проблеми системного характеру.

Для забезпечення функціонування освіти як основи сталого розвитку країни потрібні «системна реформа освіти, яка має бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й економічного розвитку» [1, с. 3]

Мета статті – аналіз провідних тенденцій системи сучасної вищої освіти й основних вимог до сучасного компетентного фахівця.

Викладення матеріалу. Освіта – це спеціально організована система зовнішніх умов, що створює суспільство для розвитку людини. Але освіта – це не тільки *система навчально-виховних закладів*, установ підвищення кваліфікації й перепідготовки кадрів. Зміст цього терміна також трактується як *процес засвоєння людиною соціокультурного досвіду попередніх поколінь і результат цього процесу*. Результат освіти виражається як у вигляді набутих *знань, умінь, навичок і відносин*, так і *особистісних змін і психологічних новоутворень* людини, що навчається і розвивається в процесі навчання, навчально-виховних відносин, самоосвіти і самовиховання.

Головна мета вищої освіти – становлення студента як особистості, фахівця, громадянина, що має бути готовий до самостійних роздумів, творчих пошуків, колективно-групових форм взаємодії, постійного самовдосконалення.

Отже, першочергового значення в реформуванні вищої освіти набувають нові педагогічні моделі і технології, методи і засоби навчання, які мають сформувати компетенції майбутнього фахівця як суб'єкта здійснення концепції сталого розвитку. Перш за все це якості, властивості особистості, яка буде спроможна виконувати у своїй професійній діяльності нестандартні завдання і проблеми, невідомі апріорі. Це не тільки і не стільки оволодіння існуючими виробничими технологіями (адже більшість із них саме й спричинила глобальну екологічну кризу). Найважливішими стають уміння та потреби набуття нових знань, самостійної пізнавальної діяльності, здатність аналізувати нестандартну ситуацію і на основі цього аналізу,